

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

281.8
525

GAZDÁLKODÁS

MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMSZERVEZÉSI
ÉS AGRÁRKÖZGAZDASÁGI FOLYÓIRAT

TARTALOMBÓL

VARGA GYULA:

A zöldségfélék jövedelmezőségének alakulása a termelőszövetkezetekben

RESS SÁNDOR:

A vízgazdálkodás kockázata és számszerű meghatározásának kérdései

ERDEI FERENC:

A homokszentgyörgyi Zöld Mező Termelőszövetkezet
A bárdudvarnoki Munkásor Termelőszövetkezet

SIN ISTVÁN:

Hozzászólás „Az Országos Termelőszövetkezeti Termelési Verseny továbbfejlesztéséért” c. tanulmányhoz

HEGEDŰS LAJOS:

Az Országos Termelőszövetkezeti Termelési Verseny a hartai Új Élet Tsz szögéből

U. S. DEPT. OF AGRICULTURE
NATIONAL AGRICULTURAL LIBRARY

MAY 14 1968

CURRENT SERIAL RECORDS

XII. Évfolyam

1968.

3

szám

GAZDÁLKODÁS

TARTALOM

<i>Varga Gyula</i> : A zöldségfélék jövedelmezőségének alakulása a termelőszövetkezetekben	1
<i>Ress Sándor</i> : A vízgazdálkodás kockázata és számszerű meghatározásának kérdései	13
<i>Zatykó Ferenc</i> : A paradicsomszedés szervezésének hatása a szedési teljesítményre és a termésátlagra	25
<i>Felföldi János</i> : A szállítótraktorok és a pótkocsik kapacitásának összehangja	31

TERMELŐSZÖVETKEZETEINKRŐL

<i>Erdei Ferenc</i> : A homokszentgyörgyi Zöld Mező Termelőszövetkezet ..	41
A bárdudvarnoki Munkásőr Termelőszövetkezet	45

VITA

<i>Sin István</i> : Hozzászólás „Az Országos Termelőszövetkezeti Termelési Verseny továbbfejlesztéséért” című tanulmányhoz	49
<i>Hegedűs Lajos</i> : Az Országos Termelőszövetkezeti Termelési Verseny a hartai Új Élet Termelőszövetkezet szemszögéből	53

SZAKIRODALOM

Sipos Aladár: Állami gazdaságpolitika Nyugat-Európában (<i>Kovács K.</i>)	58
---	----

E SZÁM SZERZŐI:

Erdei Ferenc dr., akadémikus, Hazafias Népfront Országos Tanácsa (Budapest). — *Felföldi János*, tudományos osztályvezető, Agrárgazdasági Kutató Intézet (Bp.). — *Hegedűs Lajos*, főagronómus, Új Élet Termelőszövetkezet (Harta). — *Kovács Kálmán dr.*, tudományos munkatárs, Agrárgazdasági Kutató Intézet (Bp.). — *Ress Sándor*, tudományos munkatárs, Vízgazdálkodási Kutató Intézet (Bp.). — *Sin István dr.*, tudományos főmunkatárs; *Varga Gyula dr.*, tudományos munkatárs, Agrárgazdasági Kutató Intézet (Bp.). — *Zatykó Ferenc*, egyetemi tanársegéd, Kertészeti és Szőlészeti Főiskola (Bp.).

* Ez a t
című cikk folyta
tára, az adatok
s kérjük az olva
lembe. Tanulm

a „hiba” (amely nem is merül fel minden ágazatnál) sokkalta kisebb, mintha egyeséges termékárat alkalmaznánk, s úgy számítanánk a termelési értéket.

Itt jegyezzük meg, hogy ebben a tanulmányban sem tudjuk — megfelelő vizsgálati bázis híján — a művelési módok és az értékesítési formák szerint elvégezni a jövedelmek alakulásának elemzését. Nem foglalkozunk az értékesítési időnek a jövedelem alakulására gyakorolt hatásával sem. Ezt azonban nem adathiány miatt, hanem azért tesszük, mert az értékesítési idő és a jövedelmezőség alakulása nem népgazdasági, hanem valójában üzemi-vállalati értékesítési kérdés. A koraiság fokozásával — elvileg — csak abban az esetben lehet egy vagy egy-néhány vállalatban a jövedelmet fokozni, ha ugyanakkor a piac többi szereplőjének magatartása változatlan marad. A termésátlagok koraiságának általános növekedése esetén a jövedelem inkább csökken, mintsem emelkedik. Az ár ugyanis a kínálat és a kereslet egyensúlyaként alakul ki, mégpedig a kínálat volumenétől erőteljesen meghatározva, a termelési költségek pedig — a termés időpontjának előbbrehozatala miatt — számottevően növekednek.

AZ 1 KH-RA JUTÓ ÁRBEVÉTEL ÖSSZEGE

1. táblázat

Zöldségfélék	AKI		SZKDI		KSH
	1960—1964	1964	1964	1965	1965
Zöldbab	5 760	6 828	6 810	3 898	7 267
Zöldborsó	5 040	4 664	3 769	6 722	7 320
Fűszerpaprika	9 339	11 994	—	—	9 786
Zöldpaprika	16 155	20 503	16 850	38 368	23 584
Paradicsom	8 907	7 888	12 091	11 278	11 605
Vöröshagyma	13 483	10 917	9 769	9 856	10 759
Sárgadinnye	7 360	6 898	9 877	7 720	4 300
Görögdinnye	7 008	7 488	8 036	8 342	5 220
Uborka	6 740	7 433	.	.	12 001
Korai fejes káposzta	17 273	10 428	.	.	10 210
Téli fejes káposzta	7 339	12 038	8 412	7 431	
Korai karfiol	11 504	8 989	.	.	10 392
Kései karfiol			9 867	8 708	
Korai kalarábé	18 972	21 093	.	.	—
Kései kalarábé			.	.	—
Korai kelkáposzta	14 405	—	.	.	26 308
Kései kelkáposzta		6 038	4 989		
Sárgarépa	10 926	11 721	14 832	9 178	12 091
Petrezselyem	16 892	18 731	12 013	13 953	16 717
Főzőtök	—	—	—	.	6 966
Fokhagyma	—	—	.	.	15 557
Zeller	—	—	—	.	16 253
Spenót	—	—	—	.	—
Vöröskáposzta	—	—	—	.	—
Cékla	—	—	—	—	24 333
Torma	—	—	—	—	15 500

Mindez per
Hangsúlyoz
köztött más

Az I.
ehhez tar
vásárlási á
Ha az
alapján eg

Zöldség

Zöldbab
Zöldborsó
Fűszerpaprika
Zöldpaprika
Paradicsom
Vöröshagyma
Sárgadinnye
Görögdinnye
Uborka
Korai fejes káposzta
Téli fejes káposzta
Korai kalarábé
Kései kalarábé
Korai karfiol
Kései karfiol
Korai kelkáposzta
Kései kelkáposzta
Sárgarépa
Petrezselyem
Főzőtök
Fokhagyma
Zeller
Spenót
Vöröskáposzta
Cékla
Torma

a Kápo
b 1963

mintha-
értéket.

elő vizs-
végezni a
k a jöve-
niatt, ha-
nem nép-
fokozásá-
n a jöve-
n marad.
őbb csök-
nt alakul
költségek
vekednek.

1. táblázat

Mindez persze nem jelöntheti a primőr és a korai zöldségek termelésének lebecsülését. Hangsúlyozni kell azonban, hogy jelentősége a termelésben és a jövedelemforrások között másodlagos, s a fő probléma is a tömegtermelés vonatkozásaiban jelentkezik.

Az 1. táblázatban az árbevétel összegét, a 2. táblázatban pedig az ehhez tartozó átlagárakat közöljük, utóbbit kiegészítve az országos felvásárlási áradatokkal.

Ha az árbevétel kat. holdankénti összegét a három költségszámítás adatai alapján egybevetjük, rögtön az adatok nagymérvű különbsége tűnik szem-

2. táblázat

A FELVÁSÁRLÁSI ÁTLAGÁRAK ALAKULÁSA

M.e.: Ft/q

Zöldségtípek	AKI		SZKDI		KSH 1965	Országos átlagár					
	1960—1964		1964	1965		1960—1964		1964		1965	
	termelő- szövet- kezetek	tanács- szektor	termelő- szövet- kezetek	tanács- szektor		termelő- szövet- kezetek	tanács- szektor	termelő- szövet- kezetek	tanács- szektor		
Zöldbab	323	280	334	352	374	338	330	328	312	347	357
Zöldborsó	320	354	382	464	428	255	262	234	241	228	235
7 267 Fűszerpaprika	336	348	—	—	305	294	313	317	335	307	329
7 320 Zöldpaprika	207	234	213	339	309	187	194	204	211	312	322
9 786 Paradicsom	106	94	107	112	122	93	92	93	94	108	109
23 584 Vöröshagyma	177	172	172	148	162	162	162	171	171	152	153
11 605 Sárgadinnye	149	149	156	225	140	}103	125 ^b	}101	125	}130	}131
10 759 Görögdinnye	104	110	100	154	147		88 ^b		96		
4 300 Uborka	182	203	.	.	321	180	180	216	231	255	276
5 220 Korai fejes káposzta	101	121	.	.	} 76	} 81 ^a	} 83 ^a	} 86 ^a	} 88 ^a	} 64 ^a	} 66 ^a
12 001 Téli fejes káposzta	97	100	74	59							
} 10 210 Korai kalarábó	}217	}325	.	.	—	.	}140	.	}173	.	.
			Kései kalarábó	.	.	—		.			
} 10 392 Korai karfiol	}183	}243	.	.	}219	.	}167	.	}173	.	.
			Kései karfiol	144		187		.		.	
} — Korai keltkáposzta	}132	} —	.	.	}170	.	}132	.	}149	.	.
			Kései keltkáposzta	103		121		.		.	
26 308 Sárgarépa	120	164	99	71	75	.	106	.	110	.	.
12 091 Petrezselyem	225	270	278	247	244	.	222	.	231	.	.
16 717 Főzötök	—	—	—	.	91	46	51	47	51	49	51
6 966 Fokhagyma	—	—	—	.	607	.	575	.	712	.	.
15 557 Zeller	—	—	—	.	249	.	294	.	290	.	.
16 253 Spenót	—	—	—	.	—	.	220	.	176	.	.
— Vöröskáposzta	—	—	—	.	—	.	119	.	125	.	.
— Cókla	—	—	—	—	147	.	89	.	89	.	.
24 333 Torma	—	—	—	—	656	.	652	.	655	.	.

^a Káposzta.
^b 1963. és 1964. évek átlagadata.

be. Annak ellenére is így van ez, hogy voltaképpen hasonló felvásárlási-értékesítési rendszerben adják el áruikat a termelőszövetkezetek. A különbségek tehát zömmel az *átlagtermés* és az *átlagár* nagyfokú differenciáltságának a következményei. S hozzátehetjük, hogy nagyobb átlagtermések és magasabb átlagárak ingadozása ez, mint ami országos eredményként kialakul. Ennek következtében a bevétel is meghaladja a termelőszövetkezeti országos átlageredményt, vagyis a *vizsgált gazdaságok termelésének átlagon felüli színvonala az árakban is tükröződik*.

A termelőgazdaságok tiszta jövedelme tehát a nagyon változókéony összegű termelési költségek és az ugyancsak változó összegű árbevételek különbözeteként alakul ki, és maga is szinte hihetetlen eltéréseket mutat gazdaságonként.

AZ I KH-RA JUTÓ NETTÓ JÖVEDELEM ÖSSZEGE

3. táblázat

M.e.: Ft/kb

Zöldségfélék	AKI		SZKDI		KSH
	1960—1964	1964	1964	1965	1965
Zöldbab	1 605	1 886	1 881	1 005	1 074
Zöldborsó	1 931	1 229	1 518	2 575	2 992
Fűszerpaprika	2 095	2 928	—	—	1 335
Zöldpaprika	2 475	3 300	2 921	15 926	9 855
Paradicsom	1 304	— 437	3 003	1 016	2 220
Vöröshagyma	6 669	3 401	1 192	— 710	770
Sárgadinnye	2 100	5 891	3 882	1 887	— 700
Görögdinnye	2 134	1 650	2 089	2 531	— 947
Uborka	1 892	1 384	.	.	4 886
Korai fejes káposzta	8 479	1 215	.	.	4 276
Téli fejes káposzta	987	2 752	2 664	535	
Korai kalarábó	5 158	1 871	.	.	—
Kései kalarábó			.	.	—
Korai karfiol	3 089	— 9 100	.	.	59
Kései karfiol			2 815	1 081	
Korai keltkáposzta	5 134	—	.	.	8 000
Kései keltkáposzta			— 348	— 176	
Sárgarépa	2 692	4 477	5 955	2 771	4 681
Petrezselyem	10 064	11 431	5 099	5 095	8 539
Főzőtök	—	—	—	.	4 542
Fokhagyma	—	—	.	.	4 301
Zeller	—	—	—	.	1 435
Spenót	—	—	—	.	—
Vöröskáposzta	—	—	—	.	—
Cékla	—	—	—	—	6 000
Torma	—	—	—	—	2 720

Elősz
ságok egy
vesztesség
az eredm
is több g
nak, olya
jövedelm
a fűszerp
ható. Eze
jövedelm

Azt
csom eset
képet ad
a számítá
változato
renciáltsá
ütközik k
jövedelm
sunk, az

Ehh
lésünk, v
adata kín
értéket, l
tében fel
féle költ
amelyekl
a termel
ráfordítá
a termés
menét fi

A s
adjuk m
Az adate
ágazat e
jelzik. A
az utóbb

Am
jövedelm
fel is em
helyzetét
legét —
kozó ada
kisebb q
össze 18
Ugyanal

vásárlási-
A kü-
enciált-
termések
nyként
szövet-
elésének

zékony
vételek
mutat

táblázat
E.c.: Ft/kh

KSH
1965

1 074
2 992
1 335
9 855
2 220
770
— 700
— 947
4 886
4 276
—
—
59
8 000
4 681
8 539
4 542
4 301
1 435
—
—
6 000
2 720

Először azonban nézzük azokat az adatokat, amelyek a vizsgált gazdaságok együttes átlagos eredményeit tükrözik. *A tiszta jövedelem, illetve a veszteség 1 kh termőterületre vetített összegét* tartalmazza a 3. táblázat. Ezek az eredmények, amelyek maguk is nem egy esetben 20–30 vagy még ennél is több gazdaság átlagában alakulnak ki, szintén nagy különbségekre utalnak, olyannyira, hogy egyértelmű képet nem is alkothatunk a zöldségfélék jövedelmezőségi helyzetéről. Kivételnek talán csak a zöldbab, a zöldborsó, a fűszerpaprika és a két gyökérnövény: a sárgarépa és a petrezselyem mondható. Ezek mindegyike pozitív eredményt mutat, s a kat. holdankénti tiszta jövedelem különbsége nem haladja meg számottevően az 1:2 arányt.

Azt a körülményt azonban, hogy például a zöldpaprika és a paradicsom esetében ilyen széles körű vizsgálat alapján sem tudunk egyértelmű képet adni az ágazat jövedelmének alakulásáról, semmiképpen nem lehet a számítások rovására írni. Sokkal inkább arról van szó, hogy a valóság változatossága (nem feltétlenül negatív, de zömében mégiscsak káros differenciáltsága) és *e termékek többsége művelési módja s felhasználási iránya ütközik ki az eredményből*. Ahhoz tehát, hogy egy-egy zöldségnövény országos jövedelmezőségi helyzetéről akárcsak megközelítő pontossággal is szólhassunk, *az alapadatok azonos szintre hozását kell megkísérelnünk*.

Ehhez kiindulópontul a *termelési költségek nagyságára* vonatkozó *becslésünk*, valamint a *termelőszövetkezetek országos átlagtermés- és átlagáradata* kínálkozik. E két utóbbiból kiszámítva az 1 kh-ra jutó termelési értéket, biztos és valóságos támponthez jutunk. A termelési költségek esetében felmerül a probléma, hogy országos átlagként elfogadható-e a háromféle költségszámítás átlageredménye, hiszen azokban a gazdaságokban, amelyekben a költségszámítás készült, nemcsak általában volt magasabb a termelés színvonala, mint az országos átlag, hanem a területegységre jutó ráfordítások összege is meghaladta az országos átlagot. Indokolt ezért itt is a termésátlagok színvonalával összhangban levő termelési költségek volumenét figyelembe venni. A számítás eredményét a 4. táblázat tartalmazza.

A számítás közelítő jellegének megfelelően elég tág határközökkel adjuk meg a *jövedelem összegét, s azt 1 kh-ra, illetve 1 q termékre vetítjük*. Az adatok közül különösen azok érdemelnek figyelmet, amelyek egy-egy ágazat egyértelmű jövedelmezőségét vagy nagymértékű veszteségességét jelzik. Az előbbire a zöldbab, a sárgarépa, a petrezselyem és a vöröshagyma, az utóbbira pedig főként a zöldpaprika és a paradicsom említhető például.

Amennyire általánosan elterjedt a paradicsomtermelés kedvezőtlen jövedelmezőségéről alkotott vélemény (időközben a termék felvásárlási árát fel is emelték), annyira meglepő a zöldpaprika-termelés problematikus helyzetét mutató adat. Pedig — ismét hangsúlyozva adataink közelítő jellegét — ezt támasztja alá az is, hogy például az önköltség nagyságára vonatkozó adataink szerint egyetlen költségszámítás sem számol be 176 Ft-nál kisebb q-kénti önköltségről, s az országos átlagár 1960 és 1964 között mindössze 187 Ft volt, s csak az 1965. év hozzászámításával emelkedett 203 Ft-ra. Ugyanakkor a többi ágazathoz hasonlóan az átlageredmények mögött igen

4. táblázat

A TERMELŐSZÖVETKEZETI ZÖLDSÉGTERMELÉS FŐBB ÁGAZATAINAK
BECSÜLT ORSZÁGOS JÖVEDELMEZŐSÉGE*

(1961—1965. évek)

Zöldségfélék	Termelési költség (Ft/kh)	Árbevétel (Ft/kh)	Jövedelem (+) és veszteség (-) (Ft/kh)	Önköltség (Ft/q)	Átlag- ár (1961— 1965) (Ft/q)	Jövedelem (Ft/q)
Zöldbab	3 800 - 4 600	5 100	+ 500 - + 1300	230-290	324	+ 34 - + 94
Zöldborsó	3 200 - 4 200	3 700	- 500 - + 500	210-280	247	- 33 - + 37
Fűszer- paprika	7 200 - 8 400	7 900	- 500 - + 700	270-310	302	- 8 - + 32
Zöldpaprika	13 500 - 16 000	14 500	- 1500 - + 1000	185-225	203	- 22 - + 18
Paradicsom	7 300 - 8 500	7 600	- 900 - + 300	90-115	95	- 20 - + 5
Vörös- hagyma	7 600 - 9 300	9 200	- 100 - + 1600	130-160	161	- 1 - + 31
Sárgadinnye	4 700 - 5 600	5 400 ^a	- 200 - + 700	110-130	125 ^a	- 5 - + 15
Görögdinnye	5 000 - 6 000	5 550 ^a	- 450 - + 550	80-95	88 ^a	- 7 - + 8
Uborka	5 000 - 6 000	6 000	0 - + 1000	155-186	186	0 - + 31
Fejes káposzta	7 000 - 8 000	7 000	- 1000 - 0	75-90	75	- 15 - 0
Sárgarépa	6 800 - 8 200	10 300 ^a	+ 2100 - + 3500	70-85	106 ^a	+ 21 - + 36
Petrezselyem	6 000 - 7 400	9 400 ^a	+ 2000 - + 3400	130-160	222 ^a	+ 62 - + 92

* Némileg kerekített adatok.

^a A tanácsi szektorra vonatkozó 1963. és 1964. évi árak alapján számolva.

nagy különbségek húzódnak meg. A jövedelem összegének szóródása az ország termelőszövetkezeteiben persze jóval nagyobb, mint azoknak adatai között, amelyekre a költség-számításokat az Agrárgazdasági Kutató Intézet és a Szövetkezeti Kutató- és Dokumentációs Iroda végezte. Az 5. táblázat adatai, amelyek a jövedelmezőség helyzetéről csak az előjel alapján tájékoztatnak (jövedelmező-e vagy veszteséges a termelés), azt bizonyítják, hogy a termelőszövetkezetek jelentős hányadában veszteséges volt a zöldségtermelés. A zömében azonos célra termelő (a SZÖVÉRT-tel szerződött) gazdaságokban is 1964-ben 45%-a, 1965-ben pedig csaknem 42%-a volt veszteséges a zöldségágazatoknak.

Indokoltnak tartjuk még azokról a termelőszövetkezeti kiadásokról is megemlékezni, amelyek nem szolgálják ugyan egy-egy termék előállítását, nem kapcsolódnak össze magával a termelési folyamattal, de együtt járnak a vállalati termelőtevékenységgel. Ezeket a *tiszta jövedelmet csökkentő kiadásokat nem vettük számba a termelési költségek között*, elhanyagolásuk mégsem lenne helyes akkor, amikor a termelőgazdaságok jövedelmezőségét vizsgáljuk.

Zöldbab
Zöldborsó
Fűszerpaprika
Zöldpaprika
Paradicsom
Vöröshagyma
Sárgadinnye
Görögdinnye
Uborka
Korai fejes káposzta
Kései fejes káposzta
Kalarábó
Karfiol
Kelkáposzta
Sárgarépa
Petrezselyem
Vegyes zöldség

nyesebb a
rül, hogy m
járadék), s
(1965-ben
termőterüle
32 Ft kam
kénti földj

Az Ag
alapján m
fordítások
azaz a föld
jük.) A jö
költségéve
az élő mun
ezek a köl

5. táblázat

A ZÖLDSÉGTERMELŐ GAZDASÁGOK MEGOSZLÁSA
A TERMELÉS EREDMÉNYESSÉGE SZERINT
(+ jövedelmező, - veszteséges)

Zöldségfélék	AKI				SZKDI			
	1963		1964		1964		1965	
	+	-	+	-	+	-	+	-
Zöldbab	5	2	7	1	10	3	8	5
Zöldborsó	12	5	13	6	8	10	13	6
Fűszerpaprika	7	0	7	3	—	—	—	—
Zöldpaprika	10	15	12	11	20	15	22	8
Paradicsom	12	15	10	21	.	.	16	13
Vöröshagyma	7	8	8	5	9	11	5	10
Sárgadinnye	8	2	8	6	7	6	2	3
Görögdinnye	13	4	13	7	9	8	7	5
Uborka	15	5	10	9
Korai fejes káposzta	1	5	3	2
Kései fejes káposzta	6	6	3	5	14	6	11	8
Kalarábó	5	7	3	3
Karfiol	2	4	0	1	1	3	2	1
Kelkáposzta	2	2	—	—	2	6	4	5
Sárgarépa	4	2	4	1	7	6	9	5
Petrezselyem	4	3	5	0	8	4	7	6
Vegyes zöldség	25	52	34	33	—	—	—	—
Összesen	138	137	140	114	95	78	106	75

E jövedelmet esőkentő kiadásokat — a szokásos nyilvántartásokhoz igazodva — többféleképpen is osztályozhatjuk. Egyrészt központi elvonásra kerülnek (adók, kamatok), másrészt a termelőszövetkezet fizeti a földtulajdonosoknak, mintegy esz-közhasználati díjként (földjáraadék). Jövedelem-módosító tényező a biztosítási díj is, de mi ezt nem vesszük most figyelembe, hanem feltételezzük, hogy több év átlagában a befizetési díj és a kártérítés összege nagyjából kiegyenlíti egymást (1965-ben az 1 kh termőterületre jutó befizetés 83, a kártérítés 120 Ft, 1966-ban a befizetés 93, a térítés pedig 70 Ft volt).

Ha viszont a zöldségtermelésre háruló ilyen jellegű kiadásokat akarjuk megbecsülni, eredményesebb a különböző tételek olyan jellegű csoportosítása, amelyből kiderül, hogy melyek kapcsolódnak a termőterülethez (ilyen a földadó és a földjáraadék), s melyek változnak a ráfordítások volumenének megfelelően. (1965-ben a termelőszövetkezetek országos átlageredménye szerint 1 kh termőterületre 82 Ft földadó, 92 Ft jövedelem- és egyéb adó és illeték, 32 Ft kamat, valamint 66 Ft nyugdíjhozzájárulás jutott. A kat. holdankénti földjáraadék összegét 100 Ft-ra becsülhetjük.)

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet költségszámításának részletes adatai alapján megkísérelhetjük a ráfordításokkal arányos kiadások összegét a ráfordítások volumene alapján megállapítani. (A területtel arányos kiadásokat, azaz a földadót és a földjáraadékat kh-anként egységesen 180 Ft-ra becsüljük.) A jövedelemadó, a legszármottevőbb kiadás, arányos az élő munka költségével. Noha az Agrárgazdasági Kutató Intézet költségszámításában az élő munka költségét egységesen az állami gazdasági bérrel számoljuk el, ezek a költségadatok a számításhoz mégis alapul vehetők, mivel a termelő-

szövetkezetek dolgozóinak napi átlagos részesedése alig tér el a napi munkabér összegétől. A jövedelemadót az élő munka költségének 7,5%-ára becsültük, az élő munka költségeként pedig az 1963. és 1964. évek átlageredményét vettük alapul.

Véleményünk szerint a nyugdíjhozjárulás összegét szintén az élő munka költségével vehetjük arányosnak. Egyrészt az állami vállalatok költségszámítási rendszere is a munkabérek „közterhei” címen az élő munkához kapcsolja ezt a kiadást (sőt termelési költségként kerül elszámolásra). Másrészt pedig elméleti szempontból is ez az állásfoglalás mondható legmegalapozottabbnak. A nyugdíjhozjárulás összegéről tudjuk, hogy 1 kh-ra vetítve országos átlagban a 92 Ft jövedelem- és egyéb adó mellett 66 Ft-ot tesz ki, vagyis összege a jövedelemadónak kereken kétharmad részére rúg. Mi ennek megfelelően az élő munka költségének 5%-ára becsültük, s így számoltunk az ágazatonkénti nyugdíjhozjárulás megállapításánál.

A termelőeszközökhöz igénybe vett hitelek után a gazdaságoknak kamatot kell fizetniük, s ez — az ágazatok eszközigenységétől függően — különféleképpen csökkenti a zöldségfélék termelésében elérhető nyereséget. Az ágazatokat terhelő kamatok nagyságát mi az ágazatok eszközigenye alapján közelítjük meg. Erre vonatkozóan viszont csak az 1963. évi állóeszközlektetés adatait ismerjük, s kalkulációnk is csak annyiban reális, amennyire ezek az adatok tükrözik az országos viszonyokat.

A kamat összegét a lekötött állóeszközök értékének 2,5%-ában állapítottuk meg. Ez ugyan némileg talán több, mint amennyit a lekötött eszközöket terhelő hitelek után számíthatnánk, de különösen a zöldségtermelésben elég nagy jelentősége van a forgóeszköz jellegű hiteleknek (például a göngyöleghitelnek). Ezt viszont megfelelő adatok híján nem tudtuk megközelíteni, s így az állóeszközök összegével arányosan becsült kamatterhe nem lehet több, mint az álló- és forgóeszközök együttes kamatai.

Nem számoltuk el — ugyancsak adatok híján — az egyéb adó- és illetékfizetés címén felmerülő kiadásokat. Végeredményben tehát számításunk inkább kedvezőbb eredményt mutat a zöldségfélék jövedelmi viszonyairól, mintsem túlbecsülve a költségeket és kiadásokat, túlságosan is pesszimista képet fest a veszteségek és a nyereségek alakulásáról. Kétségtelen viszont, hogy a kapott eredmény eltér attól, mint ami a közvéleményben a zöldségfélék jövedelmezőségéről kialakult, noha a zöldségtermelés gazdaságosságának kritikus voltát az évenként jelentkező termelési nehézségek már évek óta jelezték. Sőt, 1965 óta már számos igen jelentős ármódosítás is bekövetkezett. Újból szeretnénk utalni arra, hogy számításunk csak az átlagos viszonyokra vonatkozó becslés, s ettől egy-egy gazdaság, illetőleg a gazdaságok kisebb-nagyobb csoportjának eredménye igen jelentősen eltérhet. Figyelembe véve a 4. táblázatban közölt tiszta jövedelem-, illetőleg veszteségadatokat, a jövedelmet terhelő kiadásokkal kalkulált üzemi nyereség és veszteség összegét a 6. táblázatban foglaltuk össze.

Számításaink összegezésésként megállapíthatjuk, hogy a magas önköltség miatt számos zöldségnövény jövedelmezősége alacsony, sőt, ha a termelőgazda-

Zöldbab
Zöldborsó
Fűszerpaprika
Zöldpaprika
Paradicsom
Vöröshagyma
Sárgadinnye
Görögdinnye
Uborka
Fejes káposzta
Sárgarépa
Petrezselyem

* A ter
* Némil

ságok nem
vesszük, ve
ményü ágaz
olyan zölds
ne lenne ga
gondot jele
érdemel. Eg
része is tart
S mihelyt a
könnyen el
zöldségnöve
ségfejlesztés

Termés
értékét el k
mennyiségü
mék volum
lehetőségek
áraknak a r
tiszta jöved
A zöldségte
s az időjár
az árakban

A FŐBB ZÖLDSÉGFÉLÉK 1 KH-RA JUTÓ ÜZEMI NYERESÉGE
ÉS ÜZEMI VESZTESÉGE*
(1961—1965. évek)

6. táblázat

M. o.: Ft/kh

Zöldségfélék	Föld- adó és föld- járadék	Jüve- delem- adó	Nyugdíj- hozzá- járulás	Kamat	Jövedelmet csökkentő kiadások összesen*	Üzemi nyereség (+) és Üzemi veszteség (-)
Zöldbab	180	194	125	60	560	- 60 - + 740
Zöldborsó	180	105	70	52	400	- 900 - + 100
Fűszerpaprika	180	325	217	201	920	- 1420 - - 220
Zöldpaprika	180	470	313	458	1420	- 2920 - - 420
Paradicsom	180	318	212	169	880	- 1780 - - 580
Vöröshagyma	180	234	156	77	650	- 750 - + 950
Sárgadinnye	180	230	153	116	680	- 880 - + 20
Görögdinnye	180	212	141	106	640	- 1090 - - 90
Uborka	180	222	148	88	640	- 640 - + 360
Fejes káposzta	180	275	184	161	800	- 1800 - - 800
Sárgarépa	180	296	193	98	770	+ 1330 - + 2750
Petrezselyem	180	276	184	80	720	+ 1280 - + 2680

* A termelőszövetkezeti zöldségtermelés becslött országos adatai alapján.
• Némileg kerekített adatok.

ságok nem termelési költségként jelentkező további kiadásait is figyelembe vesszük, veszteséges. Mivel azonban a gazdaságok átlagában kedvező eredményű ágazathoz is tartoznak veszteséggel termelő üzemek, valójában nincs olyan zöldségnövényünk, amelynek termeléséből kisebb-nagyobb hányad ne lenne gazdaságilag megalapozatlan. Úgy véljük, ez a körülmény különös gondot jelent, s az ebből származó problémák vizsgálata fokozott figyelmet érdemel. Egy-egy zöldségnövény nagyüzemi termelésének akár egyharmad része is tartozhat olyan gazdaságokhoz, amelyekben az ágazat veszteséges. *S mihelyt a gazdaságok felismerik e tényt, s lehetőségük nyílik az orvoslásra, könnyen előfordulhat, hogy az orvoslás egyik megoldásaként felhagynak a zöldségnövény termelésével. Ekkor viszont könnyen veszélybe kerül zöldségfejlesztési programunk.*

Természetesen ez nem jelenti azt, hogy mindig, minden termék egyéni értékét el kell ismernie az áraknak. Úgy véljük, hogy az áraknak *a szükséges mennyiségű termék előállításához kell igazodniuk*, s a szükséges termék volumenét a fizetőképes hazai kereslet és a még gazdaságos exportlehetőségek alapján kell meghatározni. Tartalmazniuk kell továbbá az áraknak a ráfordítások volumenével és megtérülésük gyorsaságával arányos tiszta jövedelmet, illetve a termelés bővítéséhez szolgáló jövedelemalapot. A zöldségtermelésnek a többi ágazathoz képest igen nagy a kockázata, s az időjárás befolyása még hosszú ideig alapvető jelentőségű lesz. Ezért az árakban *némileg a kockázatot is indokolt honorálni.*

A zöldségtermelés gazdaságosságának növelésében, de amit különösen lényegesnek ítélünk, a gazdaságos termelés stabilizálásában és széles körű elterjedésében a fő feladat a termelőgazdaságokra hárul. A zöldségtermelő gazdaságok azonban számottevő külső segítség nélkül semmiképpen nem tudják e feladatot megoldani. Ahhoz, hogy a termelőszövetkezetek zömében gazdaságossá váljék a zöldségtermelés és bizonyos mérvű kiegyenlítő-dés jöjjön létre az elérhető jövedelemben, a következő feltételeket ítéljük szükségesnek:

— olyan mezőgazdasági árrendszer, amely elismeri a társadalmilag szükséges ráfordításokat és kellő érdekeltséget teremt a termelés kívánatos mértékű bővítéséhez;

— megfelelő *biztonság* a megtermelt termékek értékesítésében, *egyenrangú gazdasági kapcsolat* a termelő és a termeltetők között, a kölcsönös érdekek alapján;

— *folyamatos és hiánytalan ellátás a termeléshez szükséges álló- és forgóeszközökből* (gépek, műtrágya, növényvédő szerek, megfelelő szaporító alapanyagok stb.);

— *szakmai irányítás és szaktanácsadás, amely kiterjed a művelési mód meghatározására*, sőt a lényegesebb technológiai eljárásokra is. A szakmai irányítást és ellenőrzést főként az olcsó tömegterméket igénylő konzervipari zöldségtermelés vonatkozásában tartjuk fontosnak.

Mindaddig, amíg ezek a problémák nem oldódnak meg, sem a termelés kellő konszolidálódásával, sem a termelés gazdaságosságának növekedésével nem számolhatunk. A zöldségfélék termelői árának csökkenésére — úgy véljük — *belátható ideig nincs lehetőség*. Egyrészt, mert a termelés racionalizálását növekvő mennyiségű és javuló minőségű termelés mellett kell megoldani, s így ez optimális esetben is jó néhány évet vesz igénybe. Másrészt, mert a *ráfordítások egy részének megtakarítása költségcsökkenést eredményezhet* ugyan, de a hazánkban elég drága ipari eredetű termékek növekvő mértékű felhasználása, valamint az *élő munka költségének* várható növekedése a megtakarítások teljes egészét, de legalábbis számottevő részét igénybe veheti. A termelési módok és a különféle módon hasznosuló termékek előállításának a mainál sokkal élesebb *elkülönülése* a termelési költségek nagyobb arányú differenciálódását eredményezheti majd. Így — változatlan ipari árak esetén — várható, hogy a *konzervipari nyersanyagok ára némiképpen csökkenthető lesz* vagy változatlan szinten maradhat, anélkül, hogy elszakadna a ráfordítások volumenétől, az önköltségtől. Ugyanakkor pedig a *friss fogyasztásra kerülő, a mainál hosszabb időszakban rendelkezésre álló* (korábban, illetve későbbben érő) termékek ára — szintén a ráfordításokhoz igazodva — *a mostaninál magasabb lesz*. Amennyiben viszont a mezőgazdaság termelési költsége az iparcikkek árának emelése miatt növekszik, szükségessé válik a konzervipari és a kereskedelmi felvásárlásra kerülő zöldségfélék árának ezzel arányos növelése is.

Hosszabb időszakot véve egyrészt reális célkitűzés, másrészt pedig elengedhetetlenül fontos feladat is a zöldségtermelés gazdaságosságának

növelése, m
úgy kell me
gyobb hozan
re kell hát
pességük is
látni.

В работ
У многих ово
этом прием
водство быва
и таким образ
часть произв
обоснованным
когда кроме
оснащения ср

Im Auf
Gemüscarten
liche Reinein
Ausgaben au
Besonders gr
solche Gemü
verlustreich
rung in der C
betriebe aus
losen Produ
sorgt wären.

General
observed in
are very low
on incomes
sion is espec
vegetable pr
would not r
is failing. C
farms will—
supply with
advisory ser

növelése, mégpedig a társadalmi ráfordítások csökkentése útján. Ennek úgy kell megvalósulnia, hogy a különféle ráfordításokhoz mérten a legnagyobb hozamot érjük el. A zöldségfélék termelésének önköltségcsökkentésére kell hát törekednünk, mert ellenkező esetben nemzetközi versenyképességük is romlik, s a lakosságot is csak drágább termékkel tudjuk el-
látni.

В работе дается общая информация об формировании доходности овощеводства. У многих овощных можно достичь только небольшой средней чистой доход и если при этом примем во внимание дальнейшие расходы обременяющие доход, то часто производство бывает убыточным. Особенно большим является рассеивание между хозяйствами, и таким образом по существу нет такого вида овощных, у которых большая или меньшая часть производства не была бы убыточной, вследствие чего является экономически не обоснованным. На консолидацию производства овощей можем надеяться только тогда, когда кроме соответствующих цен, безопасности производства и соответствующего оснащения средствами производства кооперативы получают и специальное руководство.

Im Aufsatz wird eine allgemeine Übersicht zu der Rentabilitätsgestaltung der Gemüsearten gegeben. Bei mehreren Gemüsearten ist das erreichbare durchschnittliche Reineinkommen klein, und wenn die weiteren, auf das Einkommen lastenden Ausgaben auch in Betracht gezogen werden, so wird öfters mit Verlust produziert. Besonders gross ist der Trend zwischen den Wirtschaften, eigentlich gibt es keine solche Gemüsepflanze bei deren Produktion ein kleinerer oder grösserer Anteil nicht verlustreich wäre, und demgemäss auch wirtschaftlich unbegründet. Die Konsolidierung in der Gemüseproduktion können wir nur dann Erhoffen wenn die Produktionsbetriebe ausser entsprechenden Preisen, der Produktionssicherung und der lückenlosen Produktionsmittelversorgung auch mit einer entsprechender Fachleitung versorgt wären.

General informations are furnished in the paper concerning rentability trends observed in the production of diverse vegetables. Net incomes realizable in average are very low in respect of several vegetables and—taken further expenses imposing on incomes also into consideration—production often may result in deficits. Dispersion is especially significant among diverse farms; and thus practically there is no vegetable producing plant where a larger or smaller proportion of the production would not raise some deficit in consequence of which fact its economic foundation is failing. Consolidation of vegetable production can only be hoped when producer farms will—in addition to advantageous prices, security of production and the full supply with the means of production—also be assisted with by a suitable professional advisory service.

„Az új gazdasági mechanizmus gyakorlata a mezőgazdaságban”

c. sorozat kötetei :

SIMKA ISTVÁN—TÓTH BÉLA

A gazdaságirányítás új rendszere a mezőgazdaságban

MOLNÁR IMRE

A termelőszövetkezetek vezetése és társadalmi szervezetei

CSETE LÁSZLÓ

Jövedelem, költség, ár a termelőszövetkezetekben

LÉNÁRT LAJOS—KOVÁCS IMRE—ZSUFFA ERVIN

A termelőszövetkezetek beszerzési, értékesítési, feldolgozó és melléküzemági tevékenysége

LÁNYFALVI SÁNDOR—CSETE LÁSZLÓ

Tervezés és információ a mezőgazdaságban

VILLÁNYI MIKLÓS

Pénz- és hiteligazdálkodás a mezőgazdaságban

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

A v
számos m
találkozu
meghatá
kalmazás
számítási
A s
módszer
gáljuk m
legyenek.

A k
század v
hogyan az
igyekezn
figyelemb

A k
A szerencs
sége, ráter
Így egyszer
ban „az ü
játsszanak,
(1. 172. o.

A kap
ilyen egyér
véletlennel

* Ezúto
való közremű